

FÆLLES VELFÆRD ELLER PRIVAT RIGDOM?

RESUMÉ AF OXFAMS STATUSRAPPORT PÅ ULIGHED JANUAR 2019

Velfærdsydelser som uddannelse og sundhed mindsker afstanden mellem rig og fattig og mellem mænd og kvinder. En mere retfærdig beskatning af verdens allerrigeste kan redde menneskeliv, få alle børn i skole og aktivt mindske uligheden i verden.

Vores verden og fælles økonomi er ude af balance med hundreder millioner af mennesker, der lever i ekstrem fattigdom, imens verdens rigdom bliver koncentreret på stadig færre hænder. Antallet af dollarmilliardærer er fordoblet siden finanskrisen, og lige nu øges deres rigdom med 16 milliarder kroner om dagen samtidig med, at de nyder den laveste skattebetaling i årtier. Sidste år ejede 43 mennesker det samme som de 3,8 milliarder mennesker, der udgør verdens fattigste halvdel. I år er det tal faldet til 26.

OXFAM

Den menneskelige omkostning – hospitaler uden medicin, børn uden lærere, brønde uden vand – er enorm. Dette års ulighedsrapport fra Oxfam understreger konsekvenserne af den stigende globale ulighed og fremlægger konkrete anbefalinger til, hvordan den kan og bør reduceres.

En gammel myte lyder, at når de rige bliver rigere, så løfter det også bunden af samfundet. Men tal over de seneste årtiers økonomiske udvikling viser tværtimod, at de rigeste bliver rigere på bekostning af de fattige. Alene sidste år mistede verdens fattigste 11 procent af deres beskedne opsparing, mens de rigeste forøgede deres formuer med 12 procent eller 16 milliarder kroner hver eneste dag.

DE RIGE SAMLER TIL BUNKE ...

- Sidste år forøgede verdens dollarmilliardærer deres formuer med 12 procent svarende til 16 milliarder kroner om dagen.¹
- Mellem 1980 og 2016 modtog den rigeste procent af verdens befolkning 27 øre for hver krone i den globale vækst.²
- 26 personer ejer det samme som de 3,8 milliarder mennesker, der udgør verdens fattigste halvdel. Det er et fald fra forrige år, hvor tallet var 43 personer.³

... MENS DE FATTIGE MISTER DEN SMULE DE HAR

- Sidste år faldt opsparingen for den fattigste halvdel af verdens befolkning – 3,8 milliarder mennesker – med 11 procent.⁴
- Mellem 1980 og 2016 måtte den fattigste halvdel af verdens befolkning deles om 12 øre pr. krone af den globale vækst.⁵
- De sidste årtiers store reduktioner i den globale fattigdom er under pres: Den globale fattigdom falder nu kun halvt så hurtigt som i 2013, og i Afrika syd for Sahara stiger antallet af ekstremt fattige.⁶

ULIGHED ER ET POLITISK VALG

Fattigdom er ofte ensbetydende med manglende indflydelse, dårlig uddannelse og et kortere liv. I Kenya har en pige fra en fattig familie én chance ud af 250 for at få en videregående uddannelse, mens en dreng fra en rig familie har 33 procent chance for at opnå det samme.ⁱ Det er et svigt af børnene, men også af det samfund de og vi lever i. Uddannelse er nemlig et af de bedste og mest effektive værktøjer til at bekæmpe ulighed og skabe en bedre og mere retfærdig verden. Derfor er gratis offentlig uddannelse af god kvalitet en af de bedste investeringer, vi kan foretage.

Forældres indtægt afgør ikke kun deres børns chance for at få en uddannelse, det afgør også deres helbred og hvor længe, de lever. I São Paulo i Brasilien, er den gennemsnitlige levealder 54 år i de fattigste dele af byen, mens indbyggerne i de rige områder i gennemsnit lever til de er 79.ⁱⁱ I Danmark, i Aalborg Øst, er gennemsnitslevealderen 13 år lavere end i bydelen Hasseris, som ligger ganske få kilometer derfra.ⁱⁱⁱ

Kløften mellem rig og fattig er med andre ord tydelig og slår voldsomme skår i vores samfund. Den ekstreme og stigende ulighed forhindrer os i at bekæmpe fattigdom, at opnå ligestilling og i at skabe en bedre verden for alle. Og så er det vigtigt at huske på, at der ikke er noget naturligt eller uundgåeligt ved den stigende ulighed – den er et resultat af magthavernes aktive valg og beslutninger.

Ulighed er et politisk valg, og en række konkrete skridt kan mindske den hurtigt og markant.

“Af alle former for ulighed er uretfærdighed i sundhed den mest chokerende og inhumane”⁷

- Martin Luther King

INVESTÉR I OFFENTLIG VELFÆRD

Data fra 150 lande over en periode på 30 år demonstrerer tydeligt, hvordan investeringer i sundhed og uddannelse markant reducerer forskellen mellem rig og fattig.^{iv} Det gælder ikke mindst i udviklingslandene, hvor selv relativt beskedne investeringer i uddannelse og sundhed kan gøre en verden til forskel for de fattigste. Et studie af 13 udviklingslande viser, at investeringer i uddannelse og sundhed alene stod for 69 procent af den reduktion i ulighed, som landene havde opnået i en bestemt periode.^v

Offentlig velfærd og særligt uddannelse er et af de stærkeste politiske værktøjer i kampen mod ulighed. Skoler og hospitaler, der er gratis, af god kvalitet og tilgængelige for alle, er grundlaget for et lige og retfærdigt samfund. Hvis alle verdens børn opnåede basale læsefærdigheder, ville man løfte 171 millioner mennesker ud af ekstrem fattigdom^{vi}, og en uddannet befolkning vil i højere grad være i stand til at kræve progressiv økonomisk politik, demokrati og menneskerettigheder og dermed bidrage til at reducere ulighed og uretfærdighed.

STOP UNDERBESKATNINGEN AF DE RIGESTE

Samtidig med at verdens milliardærer bliver rigere, nyder de godt af, at skattesatserne for de rigeste mennesker og virksomheder er den laveste i årtier. Skat på formuer som arv eller kapitalgevinster er reduceret drastisk i mange rige lande og sjældent implementeret i udviklingslande. Resultatet er, at mennesker med middel og lave indkomster i mange lande eksempelvis Brasilien^{vii} og England^{viii} betaler en større del af deres indkomst i skat end de rigeste 10 procent.^{ix} Derudover har verdens regeringer sænket skatterne på de rigeste virksomheder og menneskers indtægter – i USA i 1980 var den højeste skat på personlig indtægt 70 procent, i dag er den næsten halveret til 37 procent.^x

Samlet set betaler verdens rigeste en lavere skat, end de har gjort i et århundrede. Udover den historisk lave beskatning af rigdom, bliver uligheden forstærket af rige personers og virksomheders udnyttelse af skattely. Det er anslået, at der på verdensplan er skjult 47.500 milliarder for skattemyndighederne, hvilket udgør 1.500 milliarder i tabte skatteindtægter.^{xi} Alene for det afrikanske kontinent antages det, at 30 procent af private formuer er skjult i skattely^{xii}, hvilket berøver landene for skatteindtægter, der kunne have betalt for vigtig velfærd som sundhed og uddannelse.

I dag kommer kun fire procent af de samlede globale skattebetalinger fra beskatning af rigdom.^{xiii} Men for at mindske den globale ulighed, er det nødvendigt at gøre op med denne underbeskatning og lade samfundets bredeste skuldre bære deres retfærdige del af byrden. Hvis verdens rigeste betalte blot 0,5 procent mere i skat af deres formue, ville der være råd til at uddanne de 262 millioner børn, der lige nu ikke kommer i skole, og give lægehjælp og medicin, der ville redde 3,3 millioner menneskeliv.^{xiv}

Ved at indføre en mere retfærdig og progressiv skattepolitik kan verdens regeringer øge deres skatteindtægter og finansiere offentlige ydelser, der kan løfte millioner af mennesker ud af fattigdom og mindske den globale ulighed.

Mellem 1980 og 2016 modtog den rigeste procent af verdens befolkning 27 øre for hver krone i den globale vækst.²

Samtidig modtog den fattigste halvdel af verdens befolkning tilsammen kun 12 øre pr. krone i den globale vækst.⁵

Stifteren af Amazon, Jeff Bezos, er med en formue på 731 milliarder kroner den rigeste mand i verden. Bare 1 procent af hans formue udgør næsten det samme som sundhedsbudgettet for hele Etiopiens 105 millioner indbyggere.⁸

OXFAM ANBEFALER: FÆLLES VELFÆRD OVER PRIVAT RIGDOM

Den stigende ulighed er et fundamentalt problem i vores verdenssamfund. Den skævvrider magtbalancen, svækker ligestilling mellem kønnene og forringer levevilkårene især for verdens fattigste. Oxfam opfordrer regeringer til at prioritere fælles velfærd over privat rigdom ved at gøre følgende:

1. Stop underbeskatningen af rige mennesker og virksomheder.

Beskat rigdom og kapitalgevinster ansvarligt og progressivt. Stop ræset mod bunden på personlig indkomstskat og selskabsskat. Kæmp imod skatteunddragelse og luk huller i lovgivningen, der tillader virksomheder at udnytte skattely. Pres på for en grundlæggende omstrukturering af det internationale skattesystem, hvor udviklingslandenes interesser er ligeligt repræsenteret og inkluderet.

2. Opbyg offentlige uddannelse, sundhedsvæsen og andre centrale velfærdsydelser af god kvalitet og gør dem tilgængelige for alle.

Stop opbakningen til privatiseringen af vigtige offentlige ydelser, men gør dem i stedet tilgængelige for alle og invester i høj kvalitet. Implementér pensionsordninger, børnetilskud og andre former for social beskyttelse og gør alle tjenester inkluderende og transformerende for piger og kvinder.

FÆLLES VELFÆRD ELLER PRIVAT RIGDOM?

VERDENS MILLIARDÆRER FORØGEDE SIDSTE ÅR DERES FORMUE MED NÆSTEN 6.000 MILLIARDER KRONER, SVARENDE TIL

16 MILLIARDER KRONER OM DAGEN

EKSTREM FATTIGDOM STIGER I AFRIKA SYD FOR SAHARA.

Nye tal viser at 3,4 milliarder mennesker (næsten halvdelen af verdens befolkning) kun lige netop har undgået ekstrem fattigdom, men lever for mindre end

\$5,50 OM DAGEN

MÆND EJER 50% MERE AF DEN GLOBALE RIGDOM END KVINDER.

Et nyere studie af 13 udviklingslande viser at:

INVESTINGER I UDDANNELSE OG SUNDHED UDGØR 69 % AF DEN SAMLEDE ULIGHEDSREDUKTION.

VED AT BESKATTE DEN RIGESTE 1%'S FORMUE MED YDERLIGERE 0,5%, KUNNE MAN FINANSIERE:

Uddannelse til alle de 262 millioner børn der i dag ikke kommer i skole ...

262 MILLIONER

...og sundhedspleje der kunne redde

3,3 MILLIONER

mennesker.

NOTER

- ⁱ Kenya National Bureau of Statistics. (2015). *Kenya Demographic and Health Survey 2014*. Tilgængelig via: <https://dhsprogram.com/pubs/pdf/fr308/fr308.pdf>. Se metodeafsnittet for flere detaljer.
- ⁱⁱ Rede Nossa São Paulo, 2017. *Mapa das Desigualdades de São Paulo 2016*. Tilgængelig via: <https://www.nossasaopaulo.org.br/arqs/mapa-da-desigualdade-completo-2016.pdf?v=1>
- ⁱⁱⁱ M. Bjerregaard. (2016). *I Aalborg Øst dør de lige så tidligt som I Pakistan*. DR Indland. Tilgængelig via: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/grafik-i-aalborg-oest-doer-de-lige-saa-tidligt-som-i-pakistan>
- ^{iv} J. Martinez-Vazquez and B. Moreno-Dodson. (2014). *The Impact of Tax and Expenditure Policies on Income Distribution: Evidence from a Large Panel of Countries*. Georgia State University.
- ^v N. Lustig. (2015). *The Redistributive Impact of Government Spending on Education and Health, Evidence from 13 Developing Countries in the Commitment to Equity Project*. Tilgængelig via: <https://www.imf.org/en/Publications/Books/Issues/2018/02/26/Inequality-and-Fiscal-Policy-42811>
- ^{vi} GPE Secretariat. (2016). *5 ways education can help end extreme poverty*. Tilgængelig via: <https://www.globalpartnership.org/blog/5-ways-education-can-help-end-extreme-poverty>
- ^{vii} INESC. (2015). 'Mineração e (in)justiça tributária no Brasil'. Nota Técnica 184. Tilgængelig via: <http://www.inesc.org.br/noticias/biblioteca/publicacoes/notas-tecnicas/nts-2015/nota-tecnica-184-mineracao-e-in-justica-tributaria-no-brasil/view>
- ^{viii} Office for National Statistics. (2018). *Effects of taxes and benefits on household income – Financial year ending 2017*. Table 14: Average incomes, taxes and benefits by decile groups of all households (ranked by unadjusted disposable income), 2016/17. Tilgængelig via: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/personalandhouseholdfinances/incomeandwealth/datasets/theeffectsoftaxesandbenefitsonhouseholdincomefinancialyearending2014>
- ^{ix} P. Espinoza Revollo. (2019). *Public Good or Private Wealth? Methodology Note*, op. cit.
- ^x Tal over reduktion af skattesatser I USA af T. Piketty (2014). *Capital in the 21st Century*. Cambridge: Harvard University Press. Data tilgængelig via: <https://ourworldindata.org/grapher/top-income-tax-rates-piketty>
- ^{xi} G. Zucman. (2015). *The Hidden Wealth of Nations*. op. cit.
- ^{xii} Ibid.
- ^{xiii} Oxfam udregninger, se metodeafsnit: P. Espinoza Revollo. (2019). *Public good or private wealth? Methodology Note*. Tilgængelig via: <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/private-wealth-or-public-good-620599>.
- ^{xiv} Ibid.

Citater og bokse:

- ¹ Dette tal omfatter alle dollarmilliardærer, herunder dem der er nye på listen. Den samlede formue for dem, der har optrådt konsekvent på Forbes-listen mellem 2017 og 2018 (ca. 1900), er steget med ca. \$900 milliarder om året, hvilket udgør en stigning på \$2,5 milliarder om dagen. Se metodeafsnittet for flere detaljer.
- ² F. Alvaredo, L. Chancel, T. Piketty, E. Saez and G. Zucman. (2017). *The World Inequality Report 2018*. Tilgængelig via: <https://wir2018.wid.world/>
- ³ G. Zucman. (2015). *The Hidden Wealth of Nations*. Chicago University Press. Se metodeafsnit for flere detaljer.: <https://policypractice.oxfam.org.uk/publications/reward-work-not-wealth-to-end-the-inequality-crisis-we-must-build-an-economy-fo-620396>. A. Alstadsaeter, J. Niels and G. Zucman (2017) *Tax Evasion and Inequality*, <http://gabriel-zucman.eu/files/AJZ2017.pdf>
- ⁴ F. Alvaredo, L. Chancel, T. Piketty, E. Saez and G. Zucman. (2017). *The World Inequality Report 2018*. Tilgængelig via: <https://wir2018.wid.world/>
- ⁵ F. Alvaredo, L. Chancel, T. Piketty, E. Saez and G. Zucman. (2017). *The World Inequality Report 2018*. Tilgængelig via: <https://wir2018.wid.world/>
- ⁶ A. Alstadsaeter et al. (2017). *Tax Evasion and Inequality*. op. cit.
- ⁷ Udtalt af Dr. Martin Luther King i Chicago fredag d. 25. Marts 1966. Tilgængelig via: <https://quoteinvestigator.com/2015/10/22/mlk-health/>
- ⁸ M Döpfner. (2018). *Jeff Bezos reveals what it's like to build an empire and become the richest man in the world — and why he's willing to spend \$1 billion a year to fund the most important mission of his life*. Business Insider. Tilgængelig via: https://www.businessinsider.com/jeff-bezos-interview-axel-springer-ceo-amazon-trump-blue-origin-family-regulation-washington-post-2018-4?_ga=2.39163235.1112979250.1544265381-1385786896.1544265381&IR=T; Forbes. (2018). *Listen over verdens milliardærer*. Tilgængelig via: <https://www.forbes.com/billionaires/list/>. For udregninger over det Etiopiske sundhedsbudget se: P. Espinoza Revollo. (2019). *Public Good or Private Wealth? Methodology Note*. Tilgængelig via: <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/private-wealth-or-public-good-620599>

© Oxfam IBIS januar 2019

Dette resumé på dansk blev forfattet af Christian Hallum og Amanda Husum. Resuméet udgives som del af en serie af publikationer, der søger at kvalificere den offentlige debat om udviklingspolitiske og humanitære emner blandt andet med fokus på uddannelse og retfærdig skat.

Yderligere oplysninger om emner i denne rapport fås ved at henvende sig hos: Christian Hallum, cha@oxfamibis.dk

Denne publikation er under copyright-beskyttelse, men teksten kan bruges gratis til fortalervirksomhed, kampagner, uddannelse og forskning, så længe der henvises udtrykkeligt til kilden. Copyright-indehaveren anmoder om at få besked om sådanne henvendelser for at kunne vurdere effekten af sin publikation. For enhver anden form for kopiering, genanvendelse i andre udgivelser, oversættelse eller bearbejdelse kræves tilladelse, og betaling kan komme på tale. Skriv til: Lotte Ærsøe, lae@oxfamibis.dk

Dette er et dansk resumé af den engelske rapport "Public Good or Private Wealth?", der kan findes i sin fulde længe på engelsk på oxfamibis.dk. Fakta gengivet i denne publikation er korrekte på udgivelsestidspunktet.

Oxfam er en international sammenslutning af 20 organisationer, der arbejder sammen i over 90 lande. Vi er en verdensomspændende bevægelse, der kæmper imod fattigdom og uretfærdighed.

Oxfam America (www.oxfamamerica.org)
Oxfam Australien (www.oxfam.org.au)
Oxfam Belgien (www.oxfamsol.be)
Oxfam Brasilien (www.oxfam.org.br)
Oxfam Canada (www.oxfam.ca)
Oxfam Frankrig (www.oxfamfrance.org)
Oxfam Tyskland (www.oxfam.de)
Oxfam England (www.oxfam.org.uk)
Oxfam Hong Kong (www.oxfam.org.hk)
Oxfam IBIS (Denmark) (www.oxfamibis.dk)
Oxfam Indien (www.oxfamindia.org)

Oxfam Intermon (Spanien) (www.intermonoxfam.org)
Oxfam Irland (www.oxfamireland.org)
Oxfam Italien (www.oxfamitalia.org)
Oxfam Japan (www.oxfam.jp)
Oxfam Mexico (www.oxfammexico.org)
Oxfam New Zealand (www.oxfam.org.nz)
Oxfam Novib (Holland) (www.oxfamnovib.nl)
Oxfam Québec (www.oxfam.qc.ca)
Oxfam South Africa (www.oxfam.org.za)

Observatør: KEDV (Oxfam Turkey)

